

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.02.1999, sp. zn. 21 Cdo 376/98, ECLI:CZ:NS:1999:21.CDO.376.1998.1

Číslo: 35/2000

Právní věta: Ke vzniku škody u odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání nedochází již tím, že se zhorší zdravotní stav poškozeného zaměstnance (sníží jeho pracovní způsobilost), ale teprve tehdy, jestliže důsledky zhoršení zdravotního stavu, které se projeví u poškozeného, lze vyjádřit v penězích. Pro naplnění předpokladů odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 190 zák. práce proto nemá význam skutečnost, jakým způsobem nemoc z povolání ovlivnila celkový zdravotní stav poškozeného zaměstnance; rozhodné je, zda následky nemoci z povolání byly příčinou vzniku škody.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.02.1999

Spisová značka: 21 Cdo 376/98

Číslo rozhodnutí: 35

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Náhrada škody zaměstnavatelem

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou naposledy se souhlasem soudu prvního stupně), aby jí žalovaný zaplatil 117 479 Kč s příslušenstvím a aby jí od 1. 7. 1993 platil pravidelný měsíční peněžitý důchod 3604 Kč. Žalobu odůvodnila tím, že u ní byla zjištěna dne 7. 2. 1985 nemoc z povolání - virová hepatitida typu A.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 30. 3. 1990 uložil žalovanému OÚNZ v P., aby žalobkyni zaplatil 127 229 Kčs, aby jí od 1. 3. 1990 "přispíval měsíčně částku 2418 Kčs nejpozději vždy do každého 15. dne v měsíci", a aby jí zaplatil 20 295 Kčs na nákladech řízení; dále rozhodl, že "o nákladech znalečného bude rozhodnuto v samostatném rozhodnutí soudu". Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalovaný odpovídá za škodu vzniklou žalobkyni nemocí z povolání podle ustanovení § 190 odst. 3 zák. práce a "odškodnění žalobkyně provedl v souladu s ustanovením § 193 a násl. zák. práce". Při rozhodování o věci samé "vycházel ze znaleckých posudků, mzdových listů žalobkyně, rozhodnutí ÚDZ o přiznání částečného a plného invalidního důchodu" a přihlédl k tomu, že žalovaný již žalobkyni zaplatil dobrovolně z titulu nemoci z povolání částku 31 907,45 Kčs.

K odvolání žalovaného M ě s t s k ý s o u d v Praze usnesením ze dne 17. 1. 1991 rozsudek soudu

prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Podle názoru odvolacího soudu byla v řízení "sdostatek prokázána existence předpokladů odpovědnosti žalované organizaci za škody vzniklé žalobkyni na zdraví nemocí z povolání ve smyslu ust. § 190 odst. 3 zák. práce". Vytkl však soudu prvního stupně, že jeho rozsudek je pro nedostatek důvodů nepřezkoumatelný a že z něj "vůbec není zřejmé, jaké škody měly žalobkyni vzniknout" a "jak soud dospěl k závěru o důvodnosti jednotlivých nároků". Odvolací soud dále zaujal stanovisko, že z hlediska promlčení "nebude možno v dalším postupu vyjít z toho, že žalobkyně všechny své nároky řádně a včas uplatnila", uvedl, jakým způsobem má být řízení doplněno, a naznačil možný způsob řešení otázky promlčení ohledně nároku na bolestné, ztížení společenského uplatnění a ohledně náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Dospěl k závěru, že s ohledem na novelizované znění ustanovení § 261 odst. 2, věty druhé, zák. práce, které vstoupilo v účinnost 1. 1. 1989, je "plnění za dobu předcházející jednoho roku před uplatněním nároku původní žalobou promlčené a nelze je v tomto řízení přiznat".

Obvodní soud pro Prahu 6 (poté, co "připustil změnu názvu" na S. a. z. v P., a poté, co na základě "rozšíření žaloby" učiněného žalobkyní "přibral do řízení na straně žalovaného" P. s. s. z. v P.) rozsudkem ze dne 4. 7. 1994 uložil žalovanému S. a. z. v P., aby žalobkyni zaplatil 117 479 Kč, aby jí od 1. 7. 1993 platil 3604 Kč měsíčně "vždy do každého 15. dne v měsíci" a aby jí "na nákladech řízení zaplatil 38 345 Kč; dále rozhodl, že "vůči 2. žalovanému se žaloba v celém rozsahu zamítá", a že 1. žalovaný je povinen zaplatit na nákladech znalečného České republiky na účet zdejšího soudu částku, jejíž výše bude uvedena v samostatném rozhodnutí soudu a to do 15-ti dnů od právní moci tohoto rozhodnutí". K věci samé soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že "vzhledem k jednoznačnému stanovisku Městského soudu v Praze o důvodnosti základu žaloby, se zabýval již jen výší žalované částky". Dospěl k závěru, že "celkově k úhradě žalobkyni náleží" 129 820 Kč (tato částka v sobě zahrnuje souhrn náhrad za bolestné 1200 Kč, za ztížení společenského uplatnění 41 625 Kč, za "hotové výlohy" 26 220 Kč a za ušlý výdělek po skončení pracovní neschopnosti 92 682 Kč; ze součtu těchto částek bylo odečteno již dobrovolně vyplacených 31 907 Kč). Protože však žalobkyně "uplatnila pouze částku 117 479 Kč", byla jí přiznána jen tato částka a obdobně jí byla přiznána renta v požadované výši 3604 Kč měsíčně, "i když tato renta je nižší, než stanovil znalec JUDr. K."

Obvodní soud pro Prahu 6 dále rozsudkem ze dne 4. 4. 1996 uložil 1. žalovanému, aby žalobkyni zaplatil 3% úrok z částky 45 287 Kč od 1. 4. 1986 do 30. 6. 1987, z částky 47 258 Kč od 1. 7. 1987 do 30. 9. 1989, z částky 96 820 Kč od 1. 10. 1989 do 30. 6. 1994, z částky 117 479 Kč od 1. 7. 1994 do zaplacení, "to vše do 15-ti dnů od právní moci tohoto rozsudku", "co do zbytku" žalobu zamítl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni "náklady řízení za jednání dne 4. 4. 1996 v částce 1510 Kč do 15-ti dnů od právní moci tohoto rozsudku na účet právního zástupce žalobkyně". Tímto rozsudkem soud prvního stupně doplnil podle ustanovení § 166 o.s.ř. výše uvedený rozsudek rozhodnutím o příslušenství pohledávky, o kterém opomněl rozhodnout v původním rozsudku.

K odvolání 1. žalovaného Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 16. 12. 1996, ve znění usnesení ze dne 17. 12. 1996, rozsudek soudu prvního stupně "ve znění doplňujícího rozsudku ze dne 4. 4. 1996 v odvoláním napadeném vyhovujícím výroku, v části, již byla žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobkyni 34 678 Kč s 3% úrokem od 28. 6. 1992 do 31. 12. 1993", potvrdil, a ve výroku, jímž byla 1. žalovanému uložena povinnost zaplatit žalobkyni 85 505 Kč s příslušenstvím a povinnost platit od 1. 7. 1993 pravidelný měsíční peněžitý důchod 3604 Kč, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl; ve výroku o nákladech řízení mezi žalobkyní a 1. žalovaným změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení a konečně ve výroku o nákladech řízení státu rozsudek soudu prvního stupně zrušil a "v tomto rozsahu věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení". Ve věci samé námitku promlčení vznesenou 1. žalovaným shledal důvodnou, pokud jde o nároky na bolestné, na ztížení společenského uplatnění a náhradu za ztrátu na výdělků po skončení

pracovní neschopnosti příslušející za roky 1983 a 1984. Zbývající nároky, které podle jeho názoru nebyly promlčeny, tj. nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti a "hotové výlohy - diety", pak odvolací soud krátil na 1/3, vycházeje ze zjištění, že "dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav žalobkyně nebyl způsoben pouze nemocí z povolání, ale má řadu dalších příčin". Žalovaný se z tohoto důvodu podle názoru odvolacího soudu nepodílí na náhradě škody v plné výši, ale "adekvátním podílem, který odvolací soud v souladu se zjištěními vyplývajícími z průběhu dokazování, zejména ze závěru znaleckého posudku, ze zjištění ohledně přiznání invalidního důchodu, ohodnotil 1/3".

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobkyně namítá, že rozhodnutí "sice správně uvažuje jednorozční promlčecí dobu k termínu škodného nároku", ale v rozporu s judikaturou a literaturou "naprosto ponechává bez povšimnutí závislost začátku běhu promlčení na dispozici a vědomí subjektu". Nárok na odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění zahrnuje nejen odškodnění "k první stabilizaci zdravotních změn, ale současně i možnost odškodnění dalších zdravotních změn, pokud jsou s úrazem kauzálně spojeny". Městský soud si měl podle názoru dovolatele ujasnit, "které z nárokovaných položek zdravotních změn jsou druhotné, kdy se tyto další změny stabilizovaly a kdy se staly součástí vědomí poškozené". Proto nelze "ztotožnit datum proklamace choroby z povolání a začátku promlčecí lhůty". Pokud jde o "uplatnění nároků platových", běží jednorozční promlčecí lhůta podle názoru dovolatele vzhledem k "zásadě subjektivního uplatnění tohoto nároku" vždy "jeden měsíc plus dvanáct měsíců vlastní promlčecí doby". Podle názoru žalobkyně odvolací soud postupoval rovněž nesprávně, jestliže část nároků zamítl "pro nedostatek kauzality následků choroby z povolání a ztráty pracovní způsobilosti". Tento závěr odvolacího soudu nemá "příslušný podklad ve zdravotní skutečnosti", "důkaz o změně nároku na vyrovnání výdělků po skončení pracovní neschopnosti je zřejmou záležitostí důkazního břemene žalované strany" a "změna takového nároku měla být nejprve podložena žalobním návrhem žalované strany podle ust. § 202 zák. práce". Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu spatřovala žalobkyně i v tom, že odvolací soud "prostě vypustil nárok na úrokové příslušenství", aniž by jej věcně zamítl, a v tom, jak odvolací soud rozhodl o nákladech řízení. Žalobkyně navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu "ve výroku o zamítnutí části nároku na náhradu škody, ve výroku o úrokovém příslušenství a ve výroku o nákladech řízení" zrušil, a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, projednal věc bez nařízení jednání (§ 243 odst. 1, věta první, o.s.ř.) a po přezkoumání věci ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné. Proto je zrušil (stejně jako rozsudek soudu prvního stupně) a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno, že žalobkyně pracovala u 1. žalovaného (jeho právního předchůdce) od 1. 2. 1982 do 28. 11. 1987 jako posudková lékařka. V roce 1982 onemocněla virovou hepatitidou typu A; v nemocenském stavu byla od 7. 4. 1982 do 29. 10. 1982. Od 1. 7. 1983 byl žalobkyni přiznán podle § 25 odst. 4 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb. částečný invalidní důchod s tím, že je pro ni vhodná práce lékařky "při zkrácené pracovní době 4 - 6 hodin denně bez větší fyzické zátěže, s možností dodržovat jaterní životosprávu". Dne 7. 2. 1985 byla žalobkyni zjištěna (vyhlášena) oddělením nemocí z povolání Fakultní polikliniky v Praze 1 nemoc z povolání č. 24 - "virová hepatitida typu A subakutní prof"; vyhlášení nemoci z povolání byla žalobkyně přítomna. Ztížení společenského uplatnění příslušející z tohoto důvodu bylo hodnoceno 450 body. Od 2. 3. 1987 byla žalobkyně práce neschopná pro následky cévní mozkové příhody, od 19. 8. 1987 jí byl přiznán podle § 25 odst. 3 písm. a) zákona č. 121/1975 Sb. plný invalidní důchod z "obecných příčin"; pracovní poměr byl rozváán k 28. 11. 1987. Žalovaný žalobkyni zaplatil na

náhradě za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti od 7. 4. 1982 do 29. 10. 1982, od 2. 3. 1983 do 30. 6. 1983, od 25. 7. 1983 do 5. 8. 1983, od 27. 2. 1984 do 6. 4. 1984 a od 4. 6. 1985 do 9. 8. 1985 celkem částku 20 210 Kč, na náhradě za ztížení společenského uplatnění, které bylo hodnoceno 450 body, částku 6750 Kč a za zvýšené náklady dietního stravování za dobu od 30. 5. 1985 do 10. 2. 1987 částku 4947,45 Kč.

Za tohoto skutkového stavu je pro posouzení věci vzhledem k námitkám uplatněným v dovolání především podstatné, jaký význam má skutečnost, že zdravotní stav žalobkyně byl ovlivněn nejen následky nemoci z povolání.

Projednávanou věc (její základ) je třeba i v současné době posuzovat podle ustanovení zákoníku práce a předpisů jej provádějících ve znění účinném do 31. 12. 1988 (tj. přede dnem, kdy nabyl účinnosti zákon č. 188/1988 Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce - srov. čl. II. odst. 1, část věty za středníkem, zákona č. 188/1988 Sb.) - dále jen "zák. práce".

Předpoklady odpovědnosti organizace vůči pracovníkovi za škodu způsobenou nemocí z povolání podle ustanovení § 190 odst. 2 zák. práce jsou existence nemoci z povolání, vznik škody a příčinná souvislost mezi nemocí z povolání a vznikem škody. Ke vzniku nároku na náhradu škody je zapotřebí, aby všechny tři tyto předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, nárok nevzniká. V řízení o odškodnění nemoci z povolání má žalobce (poškozený) procesní povinnost tvrdit (srov. § 101 odst. 1 o.s.ř.) a posléze i prokázat (srov. § 120 odst. 1 a 3 o.s.ř.) všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik nároku.

Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (tj. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Organizace je povinna (srov. § 189 odst. 1, větu první, zák. práce) nahradit pracovníku tzv. skutečnou škodu, a to v penězích, pokud škodu neodčiní uvedením v předešlý stav. Jde-li o škodu na zdraví, platí pro způsob a rozsah její náhrady ustanovení o pracovních úrazech s tím omezením, že jednorázové odškodnění pozůstalým nenáleží. Samotné "zhoršení zdravotního stavu" postiženého pracovníka (snížení jeho pracovní způsobilosti) proto ještě neznamená vznik škody, neboť samo o sobě není "majetkovou újmou"; teprve tehdy, jestliže se důsledky zhoršení zdravotního stavu projeví v majetkové sféře poškozeného (lze tyto důsledky vyjádřit v penězích) dochází ke vzniku škody.

Obsah náhrady škody je vymezen jednotlivými složkami práva na náhradu škody. Tyto složky se v celkovém právu na náhradu škody při praktické aplikaci projevují jako samostatné dílčí nároky vyplývající z tohoto určitého odpovědnostního vztahu. Jejich existence je navzájem natolik nezávislá, že jednotlivý dílčí nárok může vzniknout, aniž by současně vznikly i další nároky (např. vznikne nárok na náhradu škody za bolest, nevznikne však nárok na náhradu škody za ztížení společenského uplatnění). Tyto dílčí nároky, které zákoník práce rovněž speciálně upravuje, také vznikají v různých dobách, které mohou být od sebe značně rozdílné. Uvedené dílčí nároky jsou tedy podle hmotného práva zcela samostatné, neboť předpoklady jejich vzniku jsou odchylné a také k nim dochází v jinou dobu (srov. rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1976, pod č. 10). S touto relativní samostatností je třeba počítat i při zkoumání existence příčinné souvislosti jako jednoho z předpokladů vzniku nároku na náhradu škody vzniklé nemocí z povolání. Z uvedených důvodů proto ještě není významné, jakým způsobem nemoc z povolání obecně ovlivnila "současný zdravotní stav" pracovníka (jak otázku klade znalci soud prvního stupně), neboť odpověď na tuto otázku ještě neskýtá podklad pro závěr, zda je dána příčinná souvislost mezi nemocí z povolání a jednotlivými uplatněnými dílčími nároky práva na náhradu škody. Z těchto hledisek proto může být významné jen konkrétní zjištění, zda nemoc z povolání (její následky) byla příčinou vzniku jednotlivé dílčí škody (uplatněného nároku na náhradu škody).

O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem nemoci z povolání (tj. bez

nemoci z povolání by škoda nevznikla tak, jak vznikla). Z hlediska naplnění příčinné souvislosti, jako jednoho z předpokladů odpovědnosti za škodu, nemůže stačit pouhé připuštění možnosti vzniku škody v důsledku nemoci z povolání (jejích následků), nýbrž musí být tato příčinná souvislost najisto postavena. Jestliže se u pracovníka vyskytne současně několik nemocí, které ovlivňují jeho celkový zdravotní stav a pracovní možnosti, jako je tomu v posuzovaném případě, je právně bezvýznamné aritmetické zjištění podílu, jakým se nemoc z povolání podílí na "dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu", neboť rozhodující je, zda nemoc z povolání byla příčinou škody (zda jejím důsledkem byl vznik dílčího škodního nároku), anebo zda má škoda podklad v příčinách jiných (jiných "obecných" onemocněních) s nemocí z povolání nesouvisejících. Nemoc z povolání nemusí být jedinou příčinou vzniku škody; postačí, jde-li o jednu z příčin, avšak příčinu důležitou, podstatnou a značnou (srov. rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1976, pod č. 11, str. 35).

Škoda, která vzniká následkem nemoci z povolání, spočívá též ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělku dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění pracovníku, který není schopen pro své zdravotní postižení způsobené nemocí z povolání dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku je tedy majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi výdělkem pracovníka před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením. Vznik škody je otázkou skutkovou, kterou nelze zkoumat znalecky. Z výše uvedeného také vyplývá, že škodou nelze rozumět "ztrátu nejméně 1/3 zdravotní způsobilosti k práci", jak na základě zadání soudu prvního stupně dovozuje znalecký posudek Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů - katedry posudkového lékařství v Praze.

Vznikl-li pracovníku nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity), pak nová skutečnost (skutečnost, která nastala po vzniku nároku) představující změnu v okolnostech, které byly rozhodující pro určení výše škody, nemá za následek možnost "krácení" uplatněných nároků. Změna v okolnostech, které byly rozhodující pro určení výše škody, má podle ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce význam tehdy, týká-li se poškozeného (platná právní úprava se změnou poměrů, která nastala u odpovědného subjektu, žádné právní následky nespojuje), spočívá-li změna poměrů přímo v osobě poškozeného a jde-li o změnu podstatnou. Pro závěr, zda došlo k podstatné změně poměrů ve smyslu tohoto ustanovení, je nezbytné porovnat poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity), a nové poměry poškozeného.

Při úvaze, zda došlo k takové změně v okolnostech, které byly rozhodující pro určení náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, která by představovala změnu poměrů poškozeného ve smyslu ustanovení § 202 odst. 1 zák. práce, je proto třeba především zkoumat, zda se jedná o takovou okolnost, která by, i kdyby nebylo nemoci z povolání (jejích následků), sama o sobě zapříčinila (anebo dovršila) trvalou neschopnost poškozeného k soustavné výdělečné činnosti. V posuzované věci byl postup v uváděném smyslu namíste již vzhledem k výpovědi MUDr. E. Z. při jednání soudu prvního stupně dne 14. 4. 1993, v níž se vyjadřuje k následkům, které měla "obecná onemocnění" na pracovní způsobilost žalobkyně. Z těchto důvodů je třeba odvolacímu soudu vytknout, jestliže "mozkovou příhodu z ledna 1987" uvažoval jako podklad pro "krácení" uplatněného nároku práva na náhradu škody na výdělku za dobu po skončení pracovní neschopnosti a nezkoumal (i za pomoci znalce), zda uvedená skutečnost nepředstavuje změnu poměrů na straně žalobkyně ve výše uvedeném smyslu.

Z obdobných důvodů, které byly vyloženy shora, nelze rovněž souhlasit s postupem odvolacího soudu, který pro onemocnění žalobkyně chorobami, které nesouvisejí s nemocí z povolání, "krátil" také nárok na náhradu nákladů dietního stravování, neboť tento názor opomíjí, že zmíněná skutečnost sama o sobě nemůže mít za následek úpravu (zmenšení) rozsahu nákladů účelně spojených s léčením nemoci z povolání (jejích následků).

Dovolací soud nesouhlasí rovněž s posouzením uplatněné námitky promlčení odvolacím soudem, který - jak se naznačuje z odůvodnění jeho rozhodnutí - odvíjí počátek běhu promlčecí lhůty od okamžiku, kdy se žalobkyně dověděla o zjištění nemoci z povolání.

Jednoroční promlčecí lhůta k uplatnění nároku na náhradu škody podle ustanovení § 263 odst. 3 zák. práce počne běžet ode dne, kdy se poškozený doví o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá (subjektivní hledisko). V každém případě se však nárok na náhradu škody promlčí, nebyl-li uplatněn nejpozději do tří let a jde-li o škodu způsobenou úmyslně do deseti let ode dne, kdy škoda vznikla (hledisko objektivní); to však neplatí, jde-li o škodu způsobenou na zdraví, kde není stanovena žádná objektivní promlčecí lhůta a platí jen lhůta subjektivní. Aby mohl začít běh jednoroční subjektivní lhůty, musí být - jak plyne ze shora citovaného ustanovení - dána zároveň vědomost poškozeného o tom, že mu vznikla škoda (o existenci škody) a o tom, kdo za ni odpovídá (o odpovědném subjektu). Poškozený se doví o škodě tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné případně též určit přibližně výši škody v penězích); není potřebné, aby znal rozsah (výši) škody přesně (např. na základě odborného posudku). O tom, kdo za škodu odpovídá, se poškozený doví tehdy, když zjistí skutkové okolnosti rozhodné pro vymezení odpovědného subjektu. Při zkoumání, kdy se poškozený dověděl o škodě a o tom, kdo za ni odpovídá, je třeba vycházet z prokázané vědomosti poškozeného; pouhá možnost dovědět se rozhodné skutkové okolnosti nepostačuje.

Okolnost, kdy se poškozený dověděl o zjištění nemoci z povolání, proto není ještě sama o sobě pro počátek běhu jednoroční subjektivní promlčecí lhůty rozhodující. Vědomost poškozeného o zjištění nemoci z povolání, jako jednoho z předpokladů odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 190 odst. 2 zák. práce, je skutečností, která pro poškozeného (spolu s dalšími jemu známými skutkovými okolnostmi, kupř. o tom, ve které organizaci pracoval naposledy před zjištěním nemoci z povolání v pracovním poměru za podmínek, z nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen) vytváří skutkový podklad pro jeho závěr o tom, kdo za (případnou) škodu odpovídá.

V rámci úvah o okolnostech, za kterých je dána vědomost poškozeného o škodě, je třeba vycházet rovněž z toho, že celkový obsah nároku pracovníka na náhradu škody - jak již bylo v jiné souvislosti uvedeno výše - je vymezen jednotlivými složkami práva na náhradu škody. Jednotlivými dílčími nároky na odškodnění nemoci z povolání (pracovního úrazu), z nichž celkový nárok sestává, jsou - jak plyne z ustanovení § 193 odst. 1 zák. práce - náhrady za ztrátu na výdělků, náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění, náhrady za účelně vynaložené náklady spojené s léčením a náhrady za věcnou škodu. Odvolací soud, jak plyne z odůvodnění jeho rozhodnutí, opomíjí, že tyto jednotlivé dílčí nároky se při praktické aplikaci projevují jako samostatné dílčí nároky z určitého odpovědnostního vztahu, neboť předpoklady jejich vzniku jsou odchylné a časově se mohou odchylně naplňovat. Tak může např. vzniknout poškozenému nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění a na náhradu za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti, a až s časovým odstupem vznikne nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti. Důsledkem této relativní samostatnosti jednotlivých nároků z hlediska promlčení je, že také promlčecí doba může začít běžet zcela nezávisle ohledně každého z nich zvlášť, neboť poškozený (za předpokladu, že rovněž ví, kdo je odpovědným subjektem z hledisek stanovených § 190 odst. 2 zák. práce) se "doví o škodě" až v závislosti na vzniku jednotlivých dílčích nároků.

Náhrada za ztrátu na výdělků při nemoci z povolání náleží poškozenému nikoli ode dne zjištění této

nemoci, nýbrž ode dne, kdy škoda na výdělků poškozenému prokazatelně vznikla (srov. rozhodnutí uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1976, pod č. 9). Z povahy věci vyplývá, že subjektivní promlčecí doba pro uplatnění práva poškozeného podle ustanovení § 190 odst. 2 a násl. zák. práce na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nemůže začít běžet dříve, než byla zjištěna nemoc z povolání a poškozený se o tomto zjištění dověděl. Odvolacímu soudu je však třeba vytknout, že svůj závěr, že tyto "nároky žalobkyně jsou do 21. 2. 1984 promlčeny", založil na úvaze vycházející z právní úpravy obsažené v ustanovení § 261 odst. 2 zák. práce ve znění účinném od 1. 1. 1989, tj. poté, co nabyl účinnosti zákon č. 188/1988Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce. Zásadu, z níž toto ustanovení vychází, že se nepromlčují (kromě jiného) nároky pracovníka na náhradu za ztrátu na výdělků z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (§ 194 a 195) a že se promlčují toliko nároky na jednotlivá plnění z těchto nároků vyplývající, nelze uplatnit na nároky vzniklé před účinností uvedeného zákona bez dalšího.

Odvolací soud nevzal v úvahu, že podle ustanovení čl. II odst. 6. zákona č. 188/1988 Sb. nepromlčitelnost nároků pracovníka na náhradu za ztrátu na výdělků z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (§ 194 a 195) nebo jiné škody na zdraví (§ 187) a nároku na náhradu nákladů na výživu pozůstalých (§ 199) se vztahuje i na nároky vzniklé před 1. lednem 1989 jen tehdy, jestliže před tímto datem neskončila promlčecí lhůta podle dosavadních předpisů. V opačném případě, kdy běh promlčecí doby před uvedeným datem skončil (arg. "a contrario"), je tedy třeba posoudit důvodnost vznesené námitky promlčení podle "dosavadních předpisů", které vycházely z pravidla, že náhrada za ztrátu na výdělků má na rozdíl od náhrady mzdy charakter opětuujícího se plnění; proto u ní nepřichází v úvahu promlčení jednotlivých měsíčních plnění, ale promlčení celého nároku (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 84, roč. 1969 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Protože z hlediska počátku běhu promlčecí lhůty není rozhodný samotný okamžik, kdy se poškozený dověděl, že mu byla zjištěna nemoc z povolání, jak dovolatelka správně dovozuje, je pro posouzení věci z výše uvedených hledisek významné konkrétní zjištění, kdy započal a kdy skončil běh promlčecí lhůty ve vztahu k tomuto dílčímu nároku.

O škodě spočívající v bolestném a ve ztížení společenského uplatnění se poškozený dozví v době, kdy lze objektivně provést ohodnocení bolestného a ztížení společenského uplatnění, neboť tehdy má poškozený k dispozici skutkové okolnosti, z nichž lze škodu zjistit. Podle ustanovení § 9 odst. 1 vyhlášky č. 32/1965 Sb. (ve znění pozdějších změn a doplňků) se posouzení bolestného a ztížení společenského uplatnění provede, jakmile je možné považovat zdravotní stav poškozeného za ustálený. Protože k ustálení zdravotního stavu poškozeného z hlediska ztížení společenského uplatnění může dojít v rozdílné době, může u každého z dílčích nároků na náhradu za ztížení společenského uplatnění začít běžet subjektivní promlčecí lhůta podle ustanovení § 263 odst. 3 zák. práce v jiném okamžiku. Poškozenému může vzniknout ze škodné události v případě pozdějšího zhoršení již ustáleného zdravotního stavu i další nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění. Takový nárok je třeba z hlediska promlčení posuzovat samostatně jako nárok se samostatnou subjektivní promlčecí dobou a rozdílným začátkem jejího běhu. Nelze tu paušálně vycházet z toho, že promlčecí doba k vykonání práva na náhradu za ztížení společenského uplatnění začíná vždy běžet prvního dne po skončení pracovní neschopnosti poškozeného (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 9, roč. 1986 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek) anebo po zjištění (vyhlášení) nemoci z povolání.

Z uvedeného vyplývá, že z hlediska posouzení počátku běhu promlčecí doby ohledně těchto nároků je v posuzované věci, vedle závěru, že se žalobkyně dověděla dne 7. 2. 1985 o tom, kdo jí odpovídá za (případnou) škodu (k němuž dospěl odvolací soud a který není dovoláním zpochybňován), rovněž významné zjištění (k němuž bude zřejmě zapotřebí odborných znalostí - § 127 o.s.ř.), kdy bylo následně možné provést poprvé hodnocení bolestného a kdy bylo možné provést poprvé další hodnocení ztížení společenského uplatnění, v rozdílu mezi hodnocením, které bylo provedeno

“návrhem” vystaveným vedoucím lékařem oddělení nemocí z povolání MUDr. V., CSc. dne 7. 2. 1985 (kde částku odpovídající stanovenému základnímu počtu bodů žalovaný dobrovolně zaplatil) a tím, které provedli prof. MUDr. K., DrSc. a MUDr. E. V., CSc (samozřejmě jestliže v posléze uvedeném případě nejde jen o jiný odborný názor na výši hodnocení téhož ustáleného zdravotního stavu a představuje-li toto další hodnocení vznik nového nároku).

Z uvedeného vyplývá, že napadený výrok rozsudku odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nejvyšší soud České republiky proto napadený rozsudek v rozsahu uvedeném ve výroku tohoto rozhodnutí zrušil (§ 243b odst. 1, část věty za středníkem, o.s.ř.). Protože stejnou vadou je postižen i rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 6 k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta druhá, o.s.ř.).